

Sygn. akt I PK 262/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa L. D.

przeciwko Politechnice [...]

o zapłatę dodatku funkcyjnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 września 2017 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w [...]

z dnia 20 kwietnia 2016 r.,

I oddala skargę kasacyjną,

**II zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1800 (jeden
tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

L. D. domagał się zasądzenia od Politechniki [...] kwoty 28.000 zł tytułem dodatku funkcyjnego za okres od stycznia do sierpnia 2014 r. wraz z odsetkami ustawowymi od kwot i dat wskazanych w pozwie, a ponadto ustalenia na przyszłość, że dodatek funkcyjny w kwocie 3.500 zł przysługuje mu również od daty wyrokowania Sądu.

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2015 r., Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] oddalił powództwo - ustalając, że powód jest zatrudniony u strony pozwanej od 1971 r. jako pracownik naukowo-dydaktyczny, a od 1 czerwca 1998 r. - na podstawie mianowania na stanowisku profesora zwyczajnego. W dniu 25 kwietnia 2012 r. powód został wybrany przez Uczelniane Kolegium Elektorów na funkcję Prorektora [...] na kadencję trwającą od 1 września 2012 r. do 31 sierpnia 2016 r. Pismem z dnia 16 lipca 2012 r. Rektor Politechniki [...] przyznał mu dodatek funkcyjny w wysokości 3.500 zł miesięcznie. Powód otrzymywał dodatkowo z tytułu funkcji prorektora dodatek specjalny w kwocie 2.500 zł. W dniu 18 grudnia 2013 r. Uczelniane Kolegium Elektorów odwołało powoda z funkcji Prorektora [...] w Politechnice [...]. Pismem z 18 grudnia 2013 r. Przewodniczący Uczelnianej Komisji Wyborczej na podstawie art. 78 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.) stwierdził, że w dniu 18 grudnia 2013 r. Uczelniane Kolegium Elektorów odwołało powoda z funkcji Prorektora [...] w Politechnice [...]. Pismem z dnia 20 grudnia 2013 r. powód złożył protest w sprawie uchwały Kolegium Elektorów Politechniki [...] z dnia 18 grudnia 2013 r. w przedmiocie pozbawienia go funkcji Prorektora [...]. Powód zarzucił, że powyższa uchwała została podjęta z naruszeniem trybu postępowania dla tego rodzaju uchwał, a także w okolicznościach naruszających swobodę podejmowania decyzji przez członków Kolegium Elektorów.

Pismem z dnia 19 grudnia 2013 r. Rektor Politechniki [...] wstrzymał powodowi z dniem 1 stycznia 2014 r. wypłatę dodatku funkcyjnego z tytułu pełnienia funkcji Prorektora [...] w wysokości 3.500 zł oraz dodatku specjalnego w wysokości 2.500 zł.

Powód w celu stwierdzenia nieważności uchwały z dnia 18 grudnia 2013 r. złożył wniosek do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Pismem z dnia 8 lipca

2014 r. Dyrektor Departamentu Szkolnictwa Wyższego i Kontroli stwierdził, że wniosek powoda w przedmiocie stwierdzenia nieważności powołanej uchwały nie podlega rozpoznaniu przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego; ewentualne rozstrzygnięcie w tej sprawie może być wydane jedynie przez Sąd Pracy. Po dniu 18 grudnia 2013 r. (od daty podjęcia uchwały przez Uczelniane Kolegium Elektorów w przedmiocie odwołania powoda z funkcji Prorektora [...]) powód zaprzestał faktycznego pełnienia tej funkcji i więcej nie przyszedł do pracy w rektoracie.

Sąd Rejonowy uznał, że nie był właściwy do badania ważności uchwały pozbawiającej powoda funkcji Prorektora [...], gdyż kwestia ta należy do sądu administracyjnego. Sąd uznał, że w sytuacji, gdy powód nie wykonywał czynności związanych z funkcją, to nie może zasadnie domagać się zapłaty dodatku funkcyjnego. Sąd Rejonowy podkreślił, że powód nie zmodyfikował swojego roszczenia i nie żądał zasądzenia odszkodowania. W związku z tym, że roszczenie powoda o dodatek funkcyjny było nieuzasadnione, to tym samym dalsze roszczenie o ustalenia na przyszłość, że dodatek funkcyjny w kwocie 3.500 zł przysługuje powodowi również od daty wyrokowania Sądu pierwszej instancji było oczywiście bezzasadne.

Wyrok Sądu Rejonowego powód zaskarżył apelacją. Wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2016 r., Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji odmiennie ocenił kwestię możliwości badania przez Sąd Pracy ważności uchwały z dnia 18 grudnia 2013 r. o odwołaniu powoda z pełnionej funkcji. W ocenie Sądu Okręgowego sprawa powoda powinna być rozpoznana przez sąd pracy - jest to bowiem sprawa z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c., a Sąd Rejonowy błędnie powołał się na orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 września 2014 r., I OSK 2159/14, uznając, że nie jest właściwy do ustalenia ważności lub nieważności spornej uchwały z dnia 18 grudnia 2013 r. Powołane orzeczenie NSA dotyczyło stwierdzenia nieważności uchwały organu kolegialnego uczelni lub decyzji rektora (innej niż decyzja administracyjna). Tymczasem w przedmiotowej sprawie chodziło o uchwałę podjętą przez Kolegium Elektorów Politechniki [...]. Ten organ w świetle

przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz Statutu pozwanej nie jest organem kolegialnym. Sąd drugiej instancji podkreślił, że zgodnie z art. 4 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym, uczelnia jest autonomiczna we wszystkich obszarach swojego działania, a organy administracji rządowej i organy jednostek samorządu terytorialnego mogą podejmować decyzje dotyczące uczelni tylko, że może to nastąpić wyłącznie w przypadkach przewidzianych w ustawach (art. 4 ust. 5 ustawy). Ingerowanie Ministra w sprawy wyboru na określone funkcje i odwoływanie z funkcji dokonywane przez Kolegium Elektorów byłoby zbyt daleko idącą ingerencją w autonomię uczelni. W sprawie nie znajduje zastosowania art. 36 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym również z tego powodu, że wszczęcie przez ministra postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności następuje z urzędu (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2010 r., I OSK 1579/10, LEX nr 745091).

Sąd drugiej instancji stwierdził, że Sąd Rejonowy był uprawniony do zbadania legalności przedmiotowej uchwały z dnia 18 grudnia 2013 r. Pomimo jednak stwierdzonych zastrzeżeń zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Sąd Okręgowy wskazał, że powód zażądał zapłaty dodatku funkcyjnego, podczas gdy sam przyznał, że od czasu wydania spornej uchwały i odwołania go z funkcji Prorektora [...], przestał pełnić obowiązki wynikające z tej funkcji. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej przewiduje, że dodatek funkcyjny przysługuje od pierwszego dnia zatrudnienia na stanowiskach, o których mowa w § 14 ust. 1, albo wykonywania czynności, o których mowa w § 14 ust. 3 lub 4, do ostatniego dnia miesiąca, w którym nastąpiło zakończenie zatrudnienia lub wykonywania czynności. Tak samo te kwestie rozstrzygało obowiązujące uprzednio Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. W sytuacji, gdy powód funkcji faktycznie nie pełnił, to nie może domagać się zapłaty dodatku funkcyjnego z tego tytułu. Dodatek taki przysługiwał mu do końca grudnia 2013 r. Powód przez cały proces był reprezentowany przez

fachowego pełnomocnika. Nie zgłosił innych roszczeń niż o zapłatę dodatku funkcyjnego. W świetle art. 321 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji nie mógł orzekać ponad żądanie pozwu. Według Sądu drugiej instancji nie ma racji apelacja, że roszczenie o zapłatę dodatku funkcyjnego było roszczeniem alternatywnym dla żądania odszkodowania i należało w tym przypadku zastosować art. 477¹ k.p.c. Z roszczeniem alternatywnym mamy bowiem do czynienia wówczas, gdy jedno roszczenie jest alternatywą dla drugiego wtedy, gdy przepisy materialnego prawa pracy zezwalają pracownikowi na dokonanie między nimi wyboru. Również nie znajduje w sprawie zastosowania przepis art. 477 zdanie drugie k.p.c. Pracownik, który jest reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, nie może być uznany za słabszą stronę procesu, przez co nie ma potrzeby realizowania funkcji ochronnej z art. 477 zdanie drugie k.p.c.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego powód zaskarżył skargą kasacyjną w zakresie, w jakim apelacja została oddalona co do zapłaty kwoty 10.500 zł, odpowiadającej kwocie dodatku funkcyjnego za okres od stycznia do marca 2014 r. wraz z odsetkami od dnia wymagalności do dnia zapłaty - zgodnie z pkt I.I)-3) pozwu.

Skargę oparto na obydwu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. W ramach podstawy materialnoprawnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono naruszenie art. 81 § 1 k.p. w związku z § 14 ust. 1 oraz § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz.U. z 2013 r., poz. 1571) przez ich niezastosowanie wobec braku przyjęcia, że powodowi jako pracownikowi powinno przysługiwać wynagrodzenie w postaci dodatku funkcyjnego za czas niewykonywania pracy, jeśli był gotów do jej wykonywania, a doznał przeszkód z przyczyn dotyczących pracodawcy. Powód był gotowy do pełnienia funkcji prorektora, jednak nie został do pełnienia tej funkcji dopuszczony.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie:

a) art. 321 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że zasądzenie kwoty tytułem odszkodowania w sytuacji, gdy żądanie pozwu obejmowało roszczenie o zapłatę

kwoty tytułem wynagrodzenia stanowi wyrokowanie co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, gdy tymczasem żądanie pozwu obejmowało zasądzenie kwoty powoływanej przez powoda, a przyjęcie odpowiedniej kwalifikacji prawnej należy do sądu i nie może stanowić wyrokowania ponad żądanie;

b) art. 477¹ k.p.c. przez przyjęcie, że roszczenia pracownika o zapłatę wynagrodzenia oraz roszczenie o odszkodowanie nie stanowią roszczeń alternatywnych w rozumieniu tego przepisu. W ocenie skarżącego żądanie zapłaty wynagrodzenia oraz żądanie o zapłatę odszkodowania są roszczeniami alternatywnymi, co do których pracownik może dokonać wyboru;

c) art. 386 § 4 k.p.c. przez brak jego zastosowania wobec nierozpoznania istoty sprawy pomimo uznania przez Sąd drugiej instancji, że w niniejszej sprawie właściwy do rozpoznania roszczeń powoda jest Sąd Pracy.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części oraz o uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, ewentualnie Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona przeciwna wniosła o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od powoda kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona.

Zakaz orzekania ponad żądanie, będący przejawem zasady dyspozycyjności i kontrydiktoryjności, oznacza, że o treści wyroku zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym decyduje żądanie strony. Sąd nie może zasądzić czego innego od tego, czego żądał powód (*aliud*), więcej niż żądał powód (*super*), ani na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda. Zakaz orzekania ponad żądanie odnosi się zatem albo do samego żądania (*petitum*) albo do jego podstawy faktycznej (*causa petendi*). W art. 321 § 1 k.p.c. jest bowiem mowa o żądaniu w rozumieniu art. 187 § 1 k.p.c., a w myśl tego przepisu obligatoryjną treść każdego pozwu stanowi dokładnie określone żądanie oraz przytoczenie okoliczności

faktycznych uzasadniających to żądanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., II PK 333/15, LEX nr 2252200).

Sąd Najwyższy uznał, że zasada ta dotyczy także postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy, ponieważ z dniem 5 lutego 2005 r. - w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804) - doszło do zmiany treści art. 477¹ § 1 k.p.c., który przed nowelizacją przewidywał obowiązek sądu pracy orzekania z urzędu o roszczeniach, które wynikały z faktów przytoczonych przez pracownika, także wówczas, gdy roszczenie nie było objęte żądaniem pracownika lub gdy było zgłoszone w rozmiarze mniejszym niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2016 r., III PK 96/15, LEX nr 2044483).

W tym kontekście należy stwierdzić, że powód, reprezentowany od początku procesu przez profesjonalnego pełnomocnika, domagał się zapłaty dodatku funkcyjnego z tytułu sprawowanej funkcji prorektora za poszczególne miesiące, poczynawszy od 1 stycznia 2014 r., a także ustalenia, że nadal ten dodatek przysługuje w dalszych miesiącach i wywodząc, że uchwała Uczelnianego Kolegium Elektorów z dnia 18 grudnia 2013 r., odwołująca powoda z funkcji Prorektora [...] w Politechnice [...], była nieważna, dlatego *de iure* nadal pełni on funkcję prorektora.

Sąd Rejonowy rozpoznał sprawę w zakresie wynagrodzenia za wykonaną pracę i po ustaleniu, że powód faktycznie funkcji prorektora nie wykonywał - oddalił powództwo. Sąd nie rozpoznał sprawy w aspekcie odszkodowania, gdyż nie było takiego wniosku. Takie samo stanowisko zajął Sąd drugiej instancji - oddalając apelację pełnomocnika powoda.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę ustalenia zaskarżonego wyroku, iż w spornym okresie powód nie wykonywał pracy na stanowisku prorektora; w konkluzji wynagrodzenie za wykonaną pracę mu nie przysługuje (art. 80 k.p.).

Natomiast dochodzenie - stosownie do art. 81 § 1 k.p. wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy, jeżeli pracownik był gotów do jej wykonywania, a doznał przeszkód z przyczyn dotyczących pracodawcy, determinowane jest - w realiach niniejszej sprawy i skargi kasacyjnej - wcześniejszym udowodnieniem

przez powoda naruszenia przez pracodawcę przepisów, powodujących nieważność uchwały Uczelnianego Kolegium Elektorów z dnia 18 grudnia 2013 r.

Skarga kasacyjna powoda w swoich podstawach nie zawiera jednak żadnych przepisów ustawy dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1842 ze zm.) ani statutu Politechniki Śląskiej, na podstawie których możliwa byłaby weryfikacja nieważności uchwały kolegium elektorów oraz tak ujętego roszczenia powoda. W szczególności skarga kasacyjna nie dokonuje analiz interpretacyjnych art. 81 § 1 k.p. powiązanych z art. 78 ust. 1 ustawy dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, zgodnie z którym rektor i prorektor uczelni publicznej powołani w drodze wyborów mogą być odwołani przez organ, który dokonał wyboru. Prawo o szkolnictwie wyższym ma w zakresie art. 107-136 przymiot pragmatyki zawodowej, którą stosuje się w pierwszej kolejności przy subsumcji stanu faktycznego dotyczącego nauczyciela akademickiego. Nie reguluje ona jednak w płaszczyźnie przedmiotowej wszelkich aspektów statusu pracowniczego. Z tego też względu art. 136 ust. 1 statuuje odesłanie do norm kodeksu pracy. Również ten przepis nie został jednak wymieniony w podstawach skargi kasacyjnej.

Postępowanie kasacyjne prowadzone przed Sądem Najwyższym (będącym sądem prawa) ograniczone jest do zbadania konkretnych podstaw skargi kasacyjnej, wskazanych przez skarżącego, z wyjątkiem jedynie nieważności postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Przytoczone w skardze kasacyjnej podstawy poza tym, że określają zakres kontroli kasacyjnej, decydują także o skuteczności wniesionej skargi. Oznacza to, że Sąd Najwyższy nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego, nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Sąd Najwyższy nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Zatem Sąd Najwyższy może skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do tych przepisów, których naruszenie zarzucono w skardze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8

lutego 2017 r., I PK 95/16, LEX nr 2269194).

W tym kontekście brak było podstaw prawnych do weryfikowania ważności spornej uchwały kolegium elektorów oraz oceny, czy implikuje ona zasadność roszczenia z art. 81 § 1 k.p.

Odnosząc się natomiast do sugerowanego w skardze kasacyjnej roszczenia o odszkodowanie - pełnomocnik powoda powinien był wskazać, czy domaga się odszkodowania na podstawie art. 471 k.c. lub 415 k.c. w związku z art. 300 k.p., czego jednak nie uczynił.

Niewątpliwie roszczenie o odszkodowanie za utracone wynagrodzenie, dochodzone na podstawie art. 415 k.c. w związku z art. 300 k.p. nie ma charakteru alternatywnego względem żądania zasądzenia wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy z art. 81 § 1 k.p. Roszczenia są alternatywne, gdy w tym samym stanie faktycznym, przysługują do wyboru. Pomiędzy tego rodzaju roszczeniami zachodzi związek materialnoprawny polegający na tym, że realizacja jednego wyklucza spełnienie drugiego. Dodatkowo relacja zachodząca pomiędzy roszczeniami alternatywnymi charakteryzuje się tym, że wystąpienie z jednym roszczeniem jednocześnie aktualizuje drugie. Zależność zachodząca między żądaniem opartym na art. 415 k.c. w związku z art. 300 k.p. i wynikającym z art. 81 § 1 k.p. nie odnajduje się we wskazanych cechach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 r., II PK 11/14, OSNP 2016 nr 4, poz. 43).

Skarga kasacyjna dotyczy przede wszystkim wynagrodzenia z art. 81 § 1 k.p. w związku z § 14 ust. 1 oraz § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. W tym zakresie, z przyczyn podanych wyżej skarga kasacyjna nie mogła być uwzględniona.

Otwarta natomiast pozostaje kwestia odszkodowania za niezgodne z prawem odwołanie z funkcji prorektora, gdyż roszczenie takie nie było przedmiotem rozstrzygnięcia w zaskarżonym wyroku i nie było przedmiotem oceny Sądu Najwyższego. Rozpoznanie sprawy o odszkodowanie wymagałoby udowodnienia winy pracodawcy, a zatem innej przesłanki niż roszczenie z art. 81 § 1 k.p.

W rezultacie zgodnie z przepisem art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

kc